

## I

(Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot)

## LAUSUNNOT

## EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

## EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEAN 506. TÄYSISTUNTO 18. JA 19. MAALISKUUTA 2015

**Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Elintarviketurvallisuuden ja elintarvikehuoltovarmuuden EU:ssa nykyisin takaava järjestelmä ja mahdollisuudet sen parantamiseksi”**

(oma-aloitteinen lausunto)

(2015/C 268/01)

**Esittelijä: Igor ŠARMÍR**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 27. helmikuuta 2014 työjärjestyksensä 29 artiklan täytäntöönpanomääräysten A kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

*”Elintarviketurvallisuuden ja elintarvikehuoltovarmuuden EU:ssa nykyisin takaava järjestelmä ja mahdollisuudet sen parantamiseksi”.*

Asian valmistelusta vastannut ”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 5. maaliskuuta 2015.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 18.–19. maaliskuuta 2015 pitämässään 506. täysistunnossa (maaliskuun 18 päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 181 ääntä puolesta ja 9 vastaan 17:n päädyttyessä äänestämästä.

**1. Päätelmät ja suositukset**

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) antaa arvoa sille, että elintarviketurvallisuus kuuluu Euroopan unionin painopisteisiin ja että on otettu käyttöön luotettava järjestelmä sen varmistamiseksi. Erityisen ilahduttavaa on, että vastuu elintarviketurvallisuudesta EU:ssa on vuodesta 2002 lähtien kuulunut erityisvirastolle, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaiselle (European Food Safety Authority, EFSA), jolla on käytettävissään kaikki tarvittavat keinot EU:n markkinoille saatettavien tuotteiden turvallisuuden arvioimiseksi.

1.2 ETSK katsoo, että EFSA on toimintansa aikana osoittanut asiantuntemuksensa. Sillä on ollut kiistattomasti erittäin merkittävä rooli terveysriskien ehkäisemisen alalla EU:ssa. Sen ansiosta EU:lla on yksi maailman tehokkaimmista järjestelmistä kansanterveyden suojelemiseksi. Koska kansanterveys on kuitenkin äärimmäisen arkaluontoinen aihe ja kuluttajien luottamus on EFSA:lle tärkeä asia, on syytä edelleen tutkia mahdollisuuksia parantaa nykyistä järjestelmää erityisesti tieteessä esiin tulleiden uusien kysymysten johdosta. Tässä tarkoituksessa ETSK tekee muutamia ehdotuksia.

1.3 Uusien kemiallisten ja muiden tuotteiden, jotka on tarkoitettu ottaa käyttöön elintarvikeketjussa, arviointimenettelyn avoimuus on varmasti tärkeä edellytys, jotta kuluttajat luottavat järjestelmään ja arvioituihin tuotteisiin. ETSK katsoo, että tällä alalla on mahdollista tehdä tiettyjä parannuksia. Valmistajien esittelemiä säädöspäätöksiä tutkimuksia, joiden tulee osoittaa asianomaisten tuotteiden vaarattomuus, ei esimerkiksi julkaista tieteellisissä julkaisuissa, ja sen lisäksi, ettei näiden tutkimusten raakatietoja aseteta järjestelmällisesti tiedeyhteisön saataville, useissa tapauksissa vedotaan avoimesti liikesalaisuuteen. ETSK on vakuuttunut siitä, ettei tämä ole juridisesti asianmukaista, sillä EFSA:n itsensä mukaan säädöspäätösten tutkimusten tiedot eivät ole luottamuksellisia.

1.4 ETSK kehottaa Euroopan komissiota käynnistämään toimet aiheellisten muutosten tekemiseksi asianomaiseen lainsäädäntöön, jotta siinä säädettäisiin, että säädöspäätökset tutkimukset sekä näitä tutkimuksia koskevat raakatiedot on julkistettava EFSA:n suorittaman asiantuntija-arvioinnin jälkeen järjestelmällisesti EFSA:n verkkosivuilla.

1.5 ETSK pitää tervetulleina EFSA:n viimeaikaisia aloitteita, joissa on tavoitteena julkistaa tietoja ennakoivasti.

1.6 EFSA oli aiemmin hankalassa tilanteessa eräiden asiantuntijoidensa eturistiriitojen takia. ETSK suhtautuu myönteisesti sen vuonna 2012 toteuttamiin toimiin tilanteen normalisoimiseksi, mutta kehottaa pysymään valppaana tämän virallista arviointia koskevan näkökohdan äärimmäisen arkaluonteisuuden johdosta.

1.7 EFSA:n tehtävää vaikeuttavat tieteelliset tutkimukset, joiden tuloksiin tutkimusten rahoituslähteillä on ilmeinen vaikutus ja jotka voisivat johtaa voimakkaisiin ristiriitoihin. ETSK kehottaa EFSA:aa kiinnittämään erityistä huomiota tähän ilmiöön, sillä tieteellinen kirjallisuus on arviointimenettelyn tärkeä vertailukohta.

1.8 ETSK antaa EFSA:lle kiitosta siitä, että se on useiden vuosien ajan tehnyt tärkeää työtä lisätäkseen ymmärrystä seosten vaikutuksesta ja kehittääkseen arviointimenettelyn yhteydessä hyödynnettäviä uusia menetelmiä, ja kehottaa sitä ottamaan menetelmät mahdollisimman pian käyttöön.

1.9 ETSK kehottaa varovaisuuteen sovellettaessa periaatetta, jonka mukaan "aineen myrkyllisyys riippuu annoksesta", sillä huomattava osa endokrinologeista on 20 viime vuoden aikana esittänyt näyttöä siitä, että niin kutsuttujen hormonaalisten haitta-aineiden osalta ratkaiseva tekijä ei ole määrä vaan altistumisen ajankohta. Näitä uusia tuloksia ei ole vielä otettu huomioon säädöskehelyssä, kuten on jo huomautettu Euroopan parlamentin tuoreessa päätöslauselmassa <sup>(1)</sup>.

1.10 ETSK suosittaa, että Euroopan komissio laatii endokrinologien yhteisöä kuultuaan luettelon tuotteista, jotka voivat vaikuttaa kielteisesti sisäeritysjärjestelmän kehitykseen. ETSK kehottaa komissiota soveltamaan luettelossa mainittuihin aineisiin ennalta varautumisen periaatetta, kunnes tiedeyhteisö saavuttaa yhteisymmärryksen joko niiden vaarallisuudesta hormonitoimintojen kannalta tai vaarattomuudesta.

1.11 Kolmansista maista tuoduilla tuholaisilla ja taudeilla voi olla tuhoiset vaikutukset tuottajiin ja kuluttajiin Euroopan unionissa. Rajavalvonnan vahvistaminen, vastavuoroisuusperiaatteen soveltaminen ja eurooppalaisten viranomaisten poliittinen tahto ovat ratkaisevan tärkeitä tekijöitä järjestelmän johdonmukaisuuden varmistamiseksi.

1.12 EU:n on huolehdittava siitä, että sen hyödyntämä kauppajärjestelmä ei heikennä elintarviketurvallisuudesta EU:n kansalaisille annettuja takeita. Kasvien ja eläinten terveyttä koskevan lainsäädännön tarkistaminen tarjoaa tilaisuuden parantaa valvontajärjestelmien täytäntöönpanoa ja varmistaa niiden yhtenäisen soveltaminen sekä torjua sosiaaliset, ympäristöön kohdistuvat ja taloudelliset haittavaikutukset.

1.13 ETSK kehottaa varmistamaan elintarvikkeiden (maahan tuodut elintarvikkeet mukaan luettuina) täysimittaisen jäljitettävyyden "maatilalta pöytään", jotta kuluttajat voivat valita tietynlaatuisia elintarvikkeita, jotka täyttävät EU:ssa voimassa olevat turvallisuusnormit.

## 2. Yleistä

2.1 Käsillä olevassa lausunnossa tarkastellaan kahta hieman erilaista aihetta, joilla on kuitenkin yhteinen nimittäjä: vahvistaa eurooppalaisen yhteiskunnan luottamusta turvallisten elintarvikkeiden saatavuuteen. Lausunnon ensimmäisessä osassa käsitellään sellaisten uusien tuotteiden nykyistä arviointijärjestelmää, jotka on tarkoitettu ottaa käyttöön elintarvikeketjussa, ja lausunnon jälkimmäisessä osassa tavoitteena on esitellä eräitä kansainvälisen kaupan ongelmallisia näkökohtia, joita maatalous- ja elintarviketuotteisiin liittyy sekä maataloustuottajien että kuluttajien ja yleisesti kansalaisten kannalta.

2.2 Elintarviketurvallisuus on yksi EU:n virallisista painopisteistä, ja institutionaalisella tasolla Euroopan komissio ja EFSA varmistavat sen epäilemättä asianmukaisesti. On kiistämätöntä, että mikrobiologisten riskien voidaan katsoa olevan hallinnassa. 2000-luvulla mikrobiologisten riskien rinnalle ovat kuitenkin ilmestyneet kemialliset riskit, ja kyseisellä alalla tilanne ei ole yhtä selvä.

<sup>(1)</sup> Euroopan parlamentin 14. maaliskuuta 2013 antama päätöslauselma hormonaalisten haitta-aineiden kansanterveysvaikutuksista (2012/2066(INI)).

2.3 Kuudenkymmenen viime vuoden aikana ympäristöön on päästetty yli 100 000 uutta molekyyliä, jotka ovat synteettisen kemian tuotteita. Kuitenkin vain mitätöntä osaa (1–2 prosenttia) näistä tuotteista on arvioitu ihmisen terveyteen liittyvien mahdollisten vaarojen osalta<sup>(2)</sup>. Tämä on huolestuttavaa muun muassa elintarviketurvallisuutta ajatellen. Elintarvikeketjuun suoraan päätyvien ja arviointimenettelyn piiriin periaatteessa kuuluvien aineiden (lisäaineet, torjunta-aineiden tai muovien jäämät) lisäksi on muita aineita, jotka voivat päätyä elintarvikeketjuun epäsuoraa reittiä maaperän, ilman ja veden kautta.

2.4 Joukko synteettisen kemian tuotteita on jo vedetty markkinoilta niiden enemmän tai vähemmän pitkittyneen käytön ja kulutuksen jälkeen sen johdosta, että niiden myrkyllisyys tai syöpää aiheuttavat ominaisuudet on osoitettu tieteellisesti (ks. esimerkiksi kohta 2.5). Muita tuotteita ei ole kuitenkaan vielä kielletty enemmän tai vähemmän perustelluista tieteellisistä epäilyistä huolimatta. Onkin täysin oikeutettua kysyä, mikä yhteys on yhtäältä väestön näille uusille synteettisen kemian tuotteille altistumisen ja toisaalta sen seikan välillä, että kehittyneissä maissa syöpä- ja hermoston rappeutumisairaus- sekä hedelmättömyys-, diabetes- ja liikalihavuustapaukset ovat lisääntyneet eksponentiaalisesti.

2.5 EU on ottanut käyttöön luotettavan järjestelmän sellaisten riskien ehkäisemiseksi, jotka liittyvät uusien kemiallisten ja muiden aineiden käyttöönottamiseen elintarvikeketjussa. Institutionaalisella tasolla Euroopan komissio (terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto, SANTE) vastaa riskienhallinnasta, kun taas EFSA on teknisesti toimivaltaisena eurooppalaisena virastona vastuussa riskien arvioinnista. Uuden järjestelmän käyttöönotto on jo tuonut eräitä kuluttajan kannalta luottamusta herättäviä tuloksia: EU:ssa hyväksyttyjen torjunta-aineiden lukumäärä on esimerkiksi vähentynyt jyrkästi vuosina 2000–2008 (1 000:sta 250:een) perusteellisten arviointien johdosta. Toisaalta tämä kehitys huolestuttaa maataloustuottajia, jotka alkavat kärsiä sellaisten tehoaineiden puuttumisesta, joiden avulla he kykenevät torjumaan tuholaisia. Paradoksaalista kyllä, hyvin monet näistä EU:ssa kielletyistä tehoaineista on sallittu kolmansissa maissa, jotka vievät tuotantonsa EU:n markkinoille.

2.6 Huolimatta siitä, että järjestelmä on luotettava, sen toiminnasta saadut kokemukset ovat osoittaneet, että tiettyjä asiantuntija-arvioinnin näkökohtia voidaan vielä parantaa, semminkin kun uudet tieteelliset löydöt ja niiden kaupalliset sovellukset merkitsevät usein uusia haasteita arviointimenettelylle. Nämä haasteet ovat luonteeltaan systeemisiä ja menetelmällisiä.

### 3. Mahdollisuudet parantaa elintarvikkeissa käyttöön otettavia uusia ainesosia koskevaa arviointijärjestelmää

3.1 EFSA:n toteuttama arviointi perustuu tieteelliseen tutkimukseen, jonka tulisi osoittaa asianomaisen aineen vaarattomuus. Nykyisen lainsäädännön mukaan hakijan, toisin sanoen yrityksen, joka aikoo saattaa aineen markkinoille, tulee esitellä perustasotutkimus. Tämä on kuitenkin seikka, joka herättää varsin vähän luottamusta, sillä tieteellisten tutkimusten tuloksissa voi olla huomattavia eroja tutkimusten rahoituslähteestä riippuen (ks. kohta 3.4). On kuitenkin totta, että EFSA:n soveltamassa unionin lainsäädännössä säädetään edellytyksistä, joita on noudatettava näitä tutkimuksia toteutettaessa, sekä arviointimenettelyä seuraavien vaiheiden osalta mekanismeista, joiden on tarkoitus toimia vastapainona edellä kuvatulle suuntaukselle.

3.2 Toinen arviointimenettelyyn liittyvä ongelmallinen näkökohta koskee säädöspäätösten tutkimusten luottamuksellisuutta, joka vaikuttaa ristiriitaiselta: kyseisiä tutkimuksia ei julkaista tieteellisissä julkaisuissa, ja raakatietoja koskee usein ”liikesalaisuus”, mikä estää tiedeyhteisöä laatimasta toista asiantuntijalausuntoa<sup>(3)</sup>. On ymmärrettävää, että liikesalaisuuden avulla on suojeltava uusia tuotteita koskevia tietoja, jotka voisivat paljastaa joko tuotteiden koostumuksen tai niiden valmistusmenetelmän. Tämä ei kuitenkaan koske säädöspäätösten tutkimusten tietoja, joista ilmenee ainoastaan tutkittuja tuotteita syöneiden koe-eläinten reaktio. Koska liikesalaisuuden soveltamista ei voida tässä tapauksessa perustella valmistajien oikeutettujen intressien suojelemisella<sup>(4)</sup>, ETSK pitää sitä kohtuuttomana ja kehottaa mukauttamaan lainsäädäntöä, jotta säädöspäätösten tutkimusten raakatiedot saatetaan järjestelmällisesti tiedeyhteisön käyttöön (viraston verkkosivuilla) EFSA:n toteuttaman asiantuntija-arvioinnin jälkeen.

<sup>(2)</sup> Tämän arvion ovat tehneet toisistaan riippumatta Vincent Coglianone kansainvälisestä syöpätutkimuskeskuksesta (IARC) ja Lontoon yliopiston toksikologian keskuksen johtaja Andreas Kortenkamp.

<sup>(3)</sup> Esimerkiksi muuntogeenistä maissia MON 863 koskevan säädöspäätösten tutkimuksen raakatiedot asetettiin tiedeyhteisön saataville vasta Saksan tuomioistuimen vuonna 2005 antaman päätöksen nojalla, ja tammikuussa 2013 Monsanto-yhtiö uhkasi EFSAa oikeustoimilla ”liikesalaisuuden paljastamisen johdosta” sen jälkeen, kun EFSA:n johtaja oli tiedotusvälineiden ja tiedeyhteisön joidenkin jäsenten painostuksesta julkistanut internetissä maissiin GM NK 603 liittyviä tietoja.

<sup>(4)</sup> EFSA itse katsoo, etteivät säädöspäätösten tutkimusten (viite)tiedot ole luonteeltaan luottamuksellisia.

3.3 EFSA on julkinen virasto, joka on perustettu, jotta voitaisiin varmistaa elintarvikkeissa käyttöön otettavia uusia ainesosia koskeva riippumaton tieteellinen asiantuntemus. EFSAa on kuitenkin kritisoitu sen eräiden asiantuntijoiden eturistiriitojen takia. Useimmissa tapauksissa he olivat samanaikaisesti ILSIn <sup>(5)</sup> konsultteja. ETSK pitää tervetulleena sitä, että EFSA ryhtyi vuonna 2012 merkittäviin ponnistuksiin ongelman korjaamiseksi, minkä ansiosta tilanne on nyttemmin normalisoitunut. Näkökohdan arkaluonteisuus huomioon ottaen ETSK suosittaa, että tilannetta seurataan jatkossakin tarkasti.

3.4 Toimivaltaiset virastot viittaavat arviointityön yhteydessä myös tieteellisessä kirjallisuudessa julkaistuihin, asianomaista alaa koskeviin tutkimuksiin. On kuitenkin osoitettu, että tieteellisten tutkimusten tuloksissa voi olla huomattavia eroja tutkimusten rahoituslähteestä riippuen <sup>(6)</sup>. Tutkijoiden riippumattomuus on olennaisen tärkeää järjestelmän elinkelpoisuuden varmistamiseksi. EFSA:n tehtävää vaikeuttaa se, että on erotettava toisistaan korkeatasoiset tieteelliset tutkimukset ja sellaiset tutkimukset, joiden arvo on kyseenalainen menetelmä- tai muiden virheiden takia.

#### 4. Mahdollisuudet parantaa potentiaalisesti vaarallisten aineiden arviointimenettelyn menetelmää

4.1 Menetelmä sellaisten kemiallisten aineiden arvioimiseksi, jotka voidaan ottaa käyttöön elintarvikkeissa, perustuu niin kutsuttuun Paracelsuksen periaatteeseen. Periaatteen mukaan ”kaikki on myrkyä, eikä mikään ole myrkyä; aineen myrkyllisyys riippuu yksinomaan annoksesta”. Kunkin aineen osalta on näin ollen määritettävä ”hyväksyttävä päivittäinen saanti”. Valtaosaa uusista tuotteista voidaan toisin sanoen nauttia päivittäin edellyttäen, ettei tiettyä määrää ylitetä.

4.2 Vuosisatojen ajan Paracelsuksen periaatteen soveltamista voitiin pitää luotettavana. Uudet synteettiset aineet, joita elintarvikkeet ovat sisältäneet useiden vuosikymmenten ajan, ovat kuitenkin uudenlainen haaste ja sulkevat pois kyseisen periaatteen sokean soveltamisen.

4.3 Ensimmäinen ongelma koskee yksittäisten ihmisten ravinnonsaannin hallintaa. Kuluttajat ovat itse asiassa täysin tietämättömiä ”hyväksyttävästä päivittäisestä saannista”, eikä heillä näin ollen ole edes teoreettista mahdollisuutta valvoa, etteivät he ylitä ”hyväksyttävää” määrää tiettyä ainetta, jota useat päivittäin nautitut elintarvikkeet voivat sisältää <sup>(7)</sup>. Kyseinen käsite on tosiasiaa edelleen tieteellinen ja hyvin tekninen, ja sen käyttö on varattu suppealle asiantuntijapiirille.

4.4 Ihmisen elimistö ei altistu yhdelle ainoalle kemialliselle aineelle, vaan lukuisille ravinnon sisältämille torjunta-ainejäämille, muoveille ja elintarvikelisiä aineille. Hyväksyttävä päivittäinen saanti määritetään kuitenkin vain kullekin kemialliselle aineelle erikseen ottamatta huomioon mahdollista kumulatiivista tai jopa yhteisvaikutusta. Tämä vaikutus on valitettavasti kaikkea muuta kuin hypoteettinen, sillä lukuisissa tutkimuksissa on jo osoitettu, että useiden sellaisten aineiden kumulatiivisella vaikutuksella, joiden osalta yksittäisissä testeissä ei ole tullut esiin minkäänlaisia ongelmia, voi olla vakavia seurauksia <sup>(8)</sup>.

4.5 Mahdollisesti vaarallisten aineiden arvioinnista vastaavat virastot, kuten EFSA tai FDA Yhdysvalloissa, ovat jo useiden vuosien ajan tutkineet kumulatiivista ja yhteisvaikutusta, mutta niiden työskentelyn tuloksia ei ole vielä otettu huomioon lainsäädännössä <sup>(9)</sup>, mikä johtuu tieteellisistä ongelmista ja tämän tehtävän monimutkaisuudesta. EFSA ilmoittaa kuitenkin, että ollaan varsin lähellä tilannetta, jossa tällä alalla tehdyt tieteelliset havainnot voidaan ottaa huomioon säädöksissä. ETSK kannustaakin EFSAa siihen, että näin tehdään mahdollisimman pian.

<sup>(5)</sup> ILSI (International Life Science Institute) – maatalouskemikaali-, maatalouselintarvike- ja bioteknologian alalla toimivien, Coca-Colan tai Monsanto'n kaltaisten monikansallisten yritysten etujärjestö. Sen jälkeen, kun tilintarkastustuomioistuimen kertomuksessa (Eityiskertomus nro 15/2012) oli tuotu esiin eturistiriitatilanteiden hallinnan epäselvyys EFSA:ssa, Euroopan parlamentti lykkäsi keväällä 2012 toisessa käsittelyssä EFSA:n vuoden 2010 talousarviota koskevan vastuuvapauden myöntämistä koskevan päätöksen antamista, kunnes saadaan lisätietoja viraston menettelytavoista eturistiriitatilanteissa.

<sup>(6)</sup> Ks. esim. Frederick vom Saal & Claude Hughes, ”An extensive new literature concerning low-dose effects of bisphenol-A shows the need for a new risk assessment”, *Environmental Health Perspectives*, vol. 113, elokuu 2005, s. 926–933.

<sup>(7)</sup> Esimerkiksi synteettistä makeutusainetta aspartaamia on 6 000:ssa eri tuotteessa.

<sup>(8)</sup> Esimerkiksi Sofie Christiansen, Ulla Hass ym., ”Synergic disruption of external male sex organ development by a mixture of four antiandrogens”, *Environmental Health Perspectives*, vol. 117, nro 12, joulukuuta 2009, s. 1839–1846.

<sup>(9)</sup> Vuonna 2006 maataloudesta vastaava Euroopan komission jäsen myönsi vastauksessaan Euroopan parlamentin jäsenen Paul Lannoyen esittämään kysymykseen, että ainesostosten arvioinnin osalta lainsäädännössä on aukko. Tämän toteamuksen jälkeen ei ole kuitenkaan saatu aikaan minkäänlaista merkittävää edistymistä.

4.6 Paracelsuksen periaate on asetettu kyseenalaiseksi niin sanottujen hormonaalisten haitta-aineiden ilmiön johdosta. Kyse on aineista, joilla on taipumus jäljitellä hormonien, useimmiten naishormoni estrogeenin, toimintaa. Huomattava osa endokrinologeista on sitä mieltä, että näillä aineilla on usein haitallinen vaikutus jo, kun elimistö altistuu selkeästi "hyväksyttävää päivittäistä saantia" pienemmille määriille, ja ettei edes ole mahdollista määrittää raja-arvoa, jonka alapuolella ne eivät olisi vahingollisia<sup>(10)</sup>. On osoitettu, että hormonaalisten haitta-aineiden osalta ratkaiseva tekijä ei ole määrä vaan altistumisen ajankohta. Tässä tapauksessa vaarallisin ajankohta on silloin, kun ihmisen sisäeritysjärjestelmä kehittyy (sikiövaihe, varhaislapsuus ja murrosikä). Hormonaalisten haitta-aineiden toinen ominaispiirre on se, että niiden myrkyllisyys voi ilmetä joitakin vuosia tai jopa useita vuosikymmeniä altistumisen jälkeen.

4.7 Endokrinologit pitävät nykyisin lukuisia luonnollisia tai synteettisiä aineita hormonaalisina haitta-aineina, joista useat esiintyvät säännöllisesti ihmisravinnossa. Niitä ovat esimerkiksi useat torjunta-aineet, dioksiinit, PCB-yhdisteet ja ftalaatit, mutta vilkkainta keskustelua käydään nykyisin bisfenoli A:ksi kutsutusta pakkausmateriaalista<sup>(11)</sup>.

4.8 On osoitettu, että hormonaalisilla haitta-aineilla on ratkaiseva vaikutus miesten hedelmällisyyden huolestuttavaan heikkenemiseen (ilmiö, joka on havaittu toisesta maailmansodasta lähtien) sekä miesten kives- ja eturauhassyöpätapausten ja naisten rintasyöpätapausten sekä muiden vakavien sairauksien merkittävään lisääntymiseen<sup>(12)</sup>.

4.9 Toimivaltaiset eurooppalaiset elimet, kuten EFSA ja terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto (SANTE), epäröivät ryhtyä endokrinologien voimakkaasti suosittelemiin toimenpiteisiin siitä syystä, että tiedeyhteisössä oletetaan olevan erilaisia mielipiteitä hyvin pienten määrien haitallisesta vaikutuksesta<sup>(13)</sup>. Suuri osa endokrinologian alalla alkuperäistutkimusta tekevästä tutkijoista pitää kuitenkin hormonaalisiksi haitta-aineiksi tunnustamiensa aineiden hyvin pienten määrien vaikutuksia erittäin vaarallisina erityisesti raskaana oleville naisille ja pienille lapsille. Heidän mukaansa kyse on kiistämättömästä tosiasiasta, jonka "tuhannet tieteelliset tutkimukset"<sup>(14)</sup> osoittavat, kun vastaavasti EFSA katsoo, että hyvin pienten määrien vaikutus on pelkkä otaksuma.

4.10 Koska endokrinologien kanta vahvistettiin ympäristöasioiden pääosaston (ENV) tilaamassa perusteellisessa selvityksessä<sup>(15)</sup>, terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto (SANTE) kehotti lokakuussa 2012 EFSAa pohtimaan hormonaalisten haitta-aineiden määrittelykriteerejä ja arvioimaan alalla käytettävien testausmenetelmien asianmukaisuutta. Näin ei ole kuitenkaan vielä tehty, ja Euroopan komissio on tässä vaiheessa ehdottanut vain etenemissuunnitelmaa, jossa esitetään hormonaalisten haitta-aineiden määrittelyn suuntaviivat<sup>(16)</sup>. Itse tehtävä on näin ollen lykätty vuoden 2016 lopulle.

4.11 Endokrinologien yhteisö on useaan otteeseen ilmaissut erimielisyytensä hormonaalisia haitta-aineita koskevasta EFSA:n ja muiden neuvonantajien tai sääntelyelinten kannasta. Esimerkkeinä mainittakoon amerikkalaisen, yli tuhat alan asiantuntijaa käsittävän endokrinologien yhdistyksen julkistama yhteinen lausuma<sup>(17)</sup>, Berliinissä syyskuussa 2012 järjestetty kansainvälinen kollokvio ja toukokuussa 2013 annettu Berlaymontin julkilausuma<sup>(18)</sup>. Kaikki julkilausuman allekirjoittaneet ovat asiantuntijoita, jotka julkaisevat aktiivisesti kirjoituksia aiheesta ja joiden mukaan EU:n lainsäädännössä on kiireellisesti ryhdyttävä ottamaan huomioon vuosien kuluessa karttunut tietämys. Maaliskuussa 2013 annetussa viimeisimmässä asetuksessa torjunta-aineista esimerkiksi säädetään velvollisuudesta toteuttaa kokeita sen selvittämiseksi, onko uusi tuote muun muassa perimää vaurioittava, mutta ei edellytetä sen hormonaalisen vaikutuksen arvioimista. Tämä osoittaa, etteivät toimivaltaiset viranomaiset ota endokrinologien huolenaiheita vielä lainkaan vakavasti.

<sup>(10)</sup> The 2013 Berlaymont Declaration on Endocrine Disruptors.

<sup>(11)</sup> Bisfenoli A:sta valmistettujen tippupullojen myynti kiellettiin Kanadassa vuonna 2008, ja vuonna 2011 EU teki samoin. Ranska on kieltänyt 1. tammikuuta 2015 lähtien bisfenoli A:n käytön kaikissa tuotteissa, joiden on tarkoitus joutua kosketuksiin elintarvikkeiden kanssa. Kieltoa on perusteltu kansallisen ANSES-viraston tieteellisellä lausunnolla. EFSA julkaisi 21. tammikuuta 2015 lausunnon, jonka mukaan nykyisellä altistumistasolla bisfenoli A ei aiheuta riskiä kuluttajien terveydelle missään ikäryhmässä.

<sup>(12)</sup> Euroopan parlamentin 14. maaliskuuta 2013 antama päätöslauselma hormonaalisten haitta-aineiden kansanterveysvaikutuksista [2012/2066(INI)], johdanto-osan A ja C kappaleet, sekä The 2013 Berlaymont Declaration on Endocrine Disruptors.

<sup>(13)</sup> EFSA viittaa erityisesti kollokvioon, jonka se järjesti Brysselissä kesäkuussa 2012 ja jossa endokrinologian asiantuntijat edustivat vain (vähemmistö)osaa osallistujista.

<sup>(14)</sup> Yhdysvaltalaisen endokrinologin Frederick vom Saalin toteamus Berliinissä syyskuussa 2012 pidetyssä kansainvälisessä konferenssissa.

<sup>(15)</sup> Andreas Kortenkamp, Olwenn Martin, Michael Faust, Richard Evans, Rebecca McKinlay, Frances Orton & Erika Rosivatz, State of the Art of the Assessment of Endocrine Disruptors, loppuraportti, 23. joulukuuta 2011.

<sup>(16)</sup> Euroopan komission etenemissuunnitelma aiheesta Defining criteria for identifying Endocrine Disruptors in the context of the implementation of the Plant Protection Product Regulation and Biocidal Products Regulation, kesäkuu 2014.

<sup>(17)</sup> Evanthia Diamanti-Kandarakis ym., "Endocrine-disrupting chemicals: an Endocrine Society scientific statement", Endocrine Reviews, vol. 30, nro 4, kesäkuu 2009, s. 293–342.

<sup>(18)</sup> Katso alaviite 10.

4.12 ETSK katsoo, että sääntelyssä on kiireellisesti ryhdyttävä ottamaan huomioon endokrinologian alalla karttunut tietämys, ja yhtyy näin Euroopan parlamentin ilmaisemaan kantaan<sup>(19)</sup>. Vaikka tiedeyhteisössä – sanan laajassa merkityksessä – mielipiteet eroavat toisistaan, tulisi näkemyksen, jonka suuri osa endokrinologien yhteisöstä jakaa, riittää aivan hyvin siihen, että sovelletaan ainakin ennalta varautumisen periaatetta aineisiin, jotka endokrinologit ovat tunnustaneet hormonaalisiksi haitta-aineiksi.

## 5. Kansainvälinen kauppa: maatalouden tuholaiset ja taudit

5.1 Maailman kauppajärjestö (WTO) vaatii jäseniään käymään neuvotteluja maataloustuotteiden kaupan jatkamiseksi ja edistämiseksi niin, että sisäisiä tukia ja jäsenten tuotteiden suojelua vähennetään merkittävästi asteittain ja tavoitteeksi otetaan yhä pidemmälle menevän vapauttamisen edistäminen.

5.2 Yhä vapautetummilla maailmanmarkkinoilla, missä kasvituotteiden liikkuminen kaupallisessa tarkoituksessa tehostuu ja lisääntyy EU:n kolmansien maiden kanssa jatkuvasti solmimien uusien kauppasopimusten johdosta, riski siitä, että uudenlaiset tuholaiset ja taudit saavat jalansijaa, kasvaa koko ajan.

5.3 Eurooppalaiset tuottajat ovat hyvin huolissaan ja peloissaan sellaisten haitallisten eliöiden saapumisesta, joita monet pitävät merkittävänä vaarana ja joita ei tähän mennessä ole esiintynyt EU:n alueella. Eräissä tapauksissa niiden ilmaantuminen ja leviäminen voisi johtaa erilaisten eurooppalaisten viljelykasvien tuotannon rajuun vähenemiseen erityisesti, kun on kyse vähemmän yleisistä viljelykasveista, ja aiheuttaa näin asianomaisille tuottajille raskaita taloudellisia tappioita.

5.4 Maataloustoiminnalle eräiden tuotteiden osalta aiheuttamansa uhan ohella vierasperäisten tuholaisien ja tautien äkillinen ilmaantuminen johtaa eurooppalaisten maataloustuottajien tuotantokustannusten nousuun ja näin ollen tilojen kannattavuuden heikentymiseen. Lisäksi näillä vitsauksilla voi olla huomattavia taloudellisia, ympäristöön liittyviä ja sosiaalisia vaikutuksia koko EU:n alueella.

5.5 Ajankohtaisena ja paljonpuhuvana esimerkkinä, joka selkeästi ja kiistattomasti osoittaa tämän ongelman vakavuuden, mainittakoon äskettäinen Etelä-Afrikasta peräisin olevien sitrushedelmien tuontiin liittyvä tapaus. Viime sadonkorjuukaudella eurooppalaisiin satamiin saapui lukuisia laivalasteja eteläafrikkalaisia sitrushedelmiä, joihin oli tarttunut vaarallinen *Guignardia Citricarpa* -niminen sieni, joka aiheuttaa sitrushedelmissä mustalaikkutaudin. Kaiken kaikkiaan tästä taudinaiheuttajasta on tehty 35 havaintoa eteläafrikkalaisissa tuontisitrushedelmissä.

5.6 EU:n leväperäinen toimintatapa vaarantaa näin ollen 500 000 hehtaarin suuruisen viljelyalan, jolla sitrushedelmiä tuotetaan EU:n alueella, koska käytettävissä ei ole tehokasta keinoa taudin hävittämiseksi. Taudin ilmaantuminen johtaisi talouden, ympäristön ja sosiaalisten näkökohtien kannalta äärimmäisen vahingollisiin seurauksiin ja vaarantaisi elintarvikehuoltovarmuuden.

5.7 Vaikka luonnos kasvien terveyttä koskeviksi uusiksi säännöiksi parantaa tietyiltä osin 8 päivänä toukokuuta 2000 annettua neuvoston direktiiviä 2000/29/EY<sup>(20)</sup> kasvien ja kasvituotteiden haitallisten organismien jäsenvaltioihin kulkeutumisen estämiseen liittyvistä suojatoimenpiteistä, siinä ei edelleenkään käsitellä tiettyjä ratkaisevan tärkeitä näkökohtia, joten merkittävimmät ongelmat jäävät suurelta osin odottamaan ratkaisua.

5.8 On myös aiheellista tähdentää, että, kolmansista maista tuotujen elintarvikkeiden tuotanto-olosuhteet eivät vastaa EU:ssa vallitsevia olosuhteita. Kolmannet maat sallivat lukuisien sellaisten kiellettyjen kasvinsuojeluaineiden käytön, jotka on EU:ssa kielletty, sikäläiset jäämien enimmäispitoisuudet (maximum residue limits, MRL) ovat EU:n alueella sallittuja korkeammat ja sosiaali- ja työolot poikkeavat EU:ssa vallitsevista oloista, sillä kolmansien maiden tarjoama suojan taso on alhaisempi, jopa olematon.

5.9 Eurooppalaisten kuluttajien näkökulmasta on syytä painottaa, että ulkomaiset ja EU:sta peräisin olevat tuotteet eroavat toisistaan selkeästi turvallisuuden ja jäljitettävyyden osalta.

<sup>(19)</sup> Katso alaviite 1.

<sup>(20)</sup> EYVL L 169, 10.7.2000, s. 1.

5.10 Nykyisessä lainsäädännössä rajoitetaan ja supistetaan yhä useampien vaikuttavien aineiden käyttöä tiettyjen tuholaisien tai tautien torjuntaan. Nämä eurooppalaisiin maataloustuottajiin kohdistetut rajoitukset voivat loppujen lopuksi koskea 50:tä prosenttia viime vuosina tarjolla olleista tuotteista. Lisäksi kyseisiä aineita käyttävien henkilöiden on noudatettava yhä tiukempia vaatimuksia, mikä edellyttää, että heille annettavaa koulutusta on lisättävä ja että he turvautuvat nykyistä enemmän suojaimiin käytön yhteydessä.

5.11 Vastavuoroisuuden periaatteen tulisi taata se, että kaikki tietyille markkinoille saapuvat tuotteet on täytynyt tuottaa noudattamalla samoja vaatimuksia tai sääntöjä, joita sovelletaan tuotantoon EU:ssa esim. terveysturvan, ympäristönäkökohtien ja vaikuttavien aineiden käytön osalta.

Bryssel 18. maaliskuuta 2015

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean  
puheenjohtaja*  
Henri MALOSSE

---